

Ewa Skotniczna

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II
Instytut Historii Sztuki i Kultury
ORCID: 0000-0003-2798-2553

Adam Korczyński

Polska Akademia Umiejętności
Fototeka Lanckorońskich
ORCID: 0000-0003-4802-213X

Stanisław Filibert Fleury i jego fotografie Wileńszczyzny w zbiorze Karola Lanckorońskiego

Słowa kluczowe

Wilno, fotografia, Stanisław Filibert Fleury, Karol Lanckoroński, Fototeka Lanckorońskich PAU

Streszczenie

W Fototece Lanckorońskich Polskiej Akademii Umiejętności przechowywane są odbitki fotograficzne autorstwa Stanisława Filiberta Fleury'ego (1858–1915), wileńskiego malarza i fotografa, współpracującego m.in. z Akademią Umiejętności, ucznia Aleksandra Władysława Straussa. Fotografie Fleury'ego w zbiorze Karola Lanckorońskiego (1848–1933) dokumentują zabytki architektoniczne z terenów Wileńszczyzny. Na fotografiach dominują widoki Wilna, szczególnie architektura sakralna, ale nie brakuje też krajobrazów znanymi z Wilii czy ruin zamku wielkksiążęcego w Trokach. W Fototece Lanckorońskich Polskiej Akademii Umiejętności znajduje się obecnie 31 odbitek fotograficznych autorstwa Stanisława Filiberta Fleury'ego. Zaprezentowany tekst przybliży sylwetkę wileńskiego fotografa dokumentalisty i prezentuje częściowo jego dorobek, w kontekście zbioru fotografii hr. Karola Lanckorońskiego.

Fotografie Wileńszczyzny w kolekcji hrabiego Karola Lanckorońskiego (1848–1933), urodzonego w stolicy Austrii znawcy i miłośnika sztuki i kultury Półwyspu Apenińskiego, nie wydają się oczywistą częścią jego fotograficznego zbioru, tym bardziej jednak są godne dostrzeżenia i krótkiego scharakteryzowania. Tekst artykułu ma na celu przybliżenie sylwetki wileńskiego artysty, fotografa i dokumentalisty, Stanisława Filiberta Fleury'ego (1858–1915), a także zaprezentowanie części jego fotograficznej spuścizny, właśnie w kontekście zbioru fotografii hrabiego Karola Lanckorońskiego, podróżnika, badacza i kolekcjonera.

Początki zbioru fotografii Karola Lanckorońskiego datuje się na połowę lat siedemdziesiątych XIX wieku. Decyzję o stworzeniu własnej kolekcji fotografii Lanckoroński mógł jednak podjąć już w roku 1869, kiedy to jego wychowawca i późniejszy przyjaciel, filolog klasyczny i profesor uniwersytetu w Wiedniu, Wilhelm von Hartel (1839–1907), porucił wybierającemu się do Rzymu młodemu Karolowi Lanckorońskiemu, zakup fotografii do własnego zbioru. Początkowo, zbiór fotografii Lanckorońskiego mieścił się w jego wiedeńskim mieszkaniu przy Riemergasse 8. W 1879 roku, zapewne ze względu na zwiększającą się liczbę fotografii, zbiór został przeniesiony do pałacu Lanckorońskich w Rozdole (dzisiaj w granicach Ukrainy), gdzie umieszczono go w specjalnie przygotowanej do tego celu sali fotograficznej, określanej również mianem pokoju fotograficznego. Sala fotograficzna pałacu Lanckorońskich w Rozdole nie tylko służyła Karolowi Lanckorońskiemu jako jego pokój do pracy, pełniła również funkcję „studiolo” oraz bywała udostępniana korzystającym ze zbioru gościom i domownikom¹. Zbiór fotografii, co naturalne, odzwierciedlał zainteresowania i gusta artystyczne swojego twórcy, dominowały w nim zatem fotografie z rejonu Morza Śródziemnego, a przede wszystkim zabytki antyku greckiego i rzymskiego oraz sztuka okresu włoskiego *quattrocenta*. Zbiór jednak nie ogranicza się jedynie do tej tematyki i obejmuje w istocie przegląd sztuki (głównie europejskiej) aż po czasy współczesne Karolowi Lanckorońskiemu.

Kres świetności tej wyjątkowej kolekcji nastąpił wraz z wybuchem pierwszej wojny światowej, kiedy to pałac w Rozdole został spalony przez okolicznych chłopów. „Rabunkowi lub zniszczeniu

---

¹ A. Korczyński, *Fototeka Lanckorońskich*, PAN Stacja Naukowa, seria: Lanckoroniana, t. 5, Rzym 2018, s. 80, 87, 105–115.

uległo kilka obrazów i portretów, część biblioteki i bogatego zbioru fotografii², który w istocie został porzucany³. W roku 1915, po zmianie sytuacji na froncie, ocalałe w Rozdole rzeczy, w tym zapewne i fotografie, zostały przetransportowane samochodami wojskowymi do Wiednia⁴.

Podczas blisko piętnastoletniego pobytu w Wiedniu (1915–1929), fotografie znajdowały się w pomieszczeniach o charakterze magazynowym, nieopodal nieistniejącego już dzisiaj Palais Lanckoroński⁵. W roku 1929 Karol Lanckoroński udzielił pełnomocnictwa swojej córce, Karolinie Lanckorońskiej (1898–2002), w sprawie darowizny należącego do niego zbioru fotografii naukowych, Polskiej Akademii Umiejętności. Fotografie zostały przekazane do Stacji Rzymskiej PAU.

Po przejściu stacji naukowej przez Polską Akademię Nauk (1957), odbitki zostały przeniesione w latach 1972–1976 do Biblioteki Kórnickiej PAN, skąd po upływie dekady zostały ponownie przetransportowane, tym razem do Instytutu Sztuki PAN w Warszawie (1986). W roku 1998 Polska Akademia Umiejętności rozpoczęła starania o sprowadzenie do Krakowa ofiarowanego jej przed laty zbioru fotografii Karola Lanckorońskiego. Przywiezione do Krakowa fotografie zostały zdeponowane w Archiwum Nauki PAN i PAU, gdzie pozostawały do roku 2005. Wyodrębnienie z Archiwum Nauki Fototeki Lanckorońskich Polskiej Akademii Umiejętności (2005) oraz scalenie jej w Krakowie (2015) z niewielką częścią fotografii pozostającą dotychczas w Rzymie, pozwoliło Akademii na rozpoczęcie koniecznego opracowania zbioru⁶ i jego stopniowego udostępniania w do-

---

² T. Szydłowski, *Ruiny Polski. Opis szkód wyrządzonych przez wojnę w dziedzinie zabytków sztuki na ziemiach Małopolski i Rusi Czerwonej*, Gebethner i Wolff, Kraków 1919, s. 173.

³ E. Chwalewik, *Zbiory polskie – archiwa, biblioteki, gabinety, galerje, muzea i inne zbiory pamiątek przeszłości w ojczyźnie i na obczyźnie w porządku alfabetycznym według miejscowości ułożone*, Czcionkami Drukarni Naukowej, Warszawa–Kraków 1927, t. 2, s. 159.

⁴ K. Lanckorońska, *Szkice wspomnień*, Biblioteka „Więzi”, Warszawa 2005, s. 12.

⁵ Neobarokowy pałac Karola Lanckorońskiego przy Jacquingasse 16–18 w Wiedniu, wzniesiony w latach 1891–1894 wg projektu architektów Ferdinanda Fellnera jun. (1847–1916) i Hermanna Helmera (1849–1919). Budynek pałacu ucierpiał podczas jednego z nalotów alianckich i po zakończeniu drugiej wojny światowej został rozebrany.

⁶ Szczegółowe omówienie historii zbioru fotografii Karola Lanckorońskiego, zob. A. Korczyński, op. cit.

menie publicznej, za pośrednictwem *Katalogu zbiorów artystycznych i naukowych Polskiej Akademii Umiejętności*, PAUart.pl

W obecnym zasobie Fototeki Lanckorońskich znajdują się odbitki fotograficzne autorstwa znanych fotografów z całego świata, takich jak: Abdullah Frères, Pascal Sebah, Sébah & Joaillier, Basile Kargopoulo, Adelphoi Zangaki; poprzez całą plejadę nazwisk włoskich fotografów, w tym: braci Alinari, James i Domenico Anderson, Giacomo Brogi, Romualdo Moscioni, Carlo Naya, Pietro Poppi (*Fotografia dell' Emilia Bologna*), Paolo Salviati, Ludovico Tuminello; fotografów austriackich, m.in.: Victor Angerer, Baldi & Würthle, Michael Frankenstein, Oscar Kramer, Josef Löwy, Bruno Reifenstein, August Stauda czy Josef Wilha. Reprezentowani są tam również fotografowie związani m.in. z polską historią fotografii: Ignacy Krieger, Alfred Silkiewicz, Awit Szubert czy właśnie Stanisław Filibert Fleury, jeden z czołowych przedstawicieli dawnej fotografii wileńskiej⁷.

Ten malarz akwarelista i fotograf zabytków wileńskich był uczniem oraz praktykantem w zakładzie fotograficznym dyplomowanego artysty malarza Aleksandra Władysława Straussa (1834–1896). W tym samym okresie pobierał też nauki w wileńskiej szkole rysunku (1874–1878)⁸, której dyrektorem był Iwan Pietrowicz Trutniew, malarz akademik, zachęcający Stanisława Filiberta Fleury'ego do dalszego rozwijania talentu plastycznego⁹. Sytuacja materialna przymusiła jednak Fleury'ego do rezygnacji z planów studiów malarskich w Petersburgu i przynagliła go do podjęcia pracy zarobkowej w charakterze fotografa. W roku 1885 Stanisław Filibert Fleury otworzył zakład fotograficzny w Wilnie, który mieścił się przy ul. Wielkiej 47, w domu Bronisława Wróblewskiego, właściciela majątku Wizulany. W latach 1885–1891 zakład funkcjonował w ramach spółki z Ryszardem Baczańskim i Faustynem Łopatyńskim, a od roku 1891 aż do roku 1915 Fleury działał już wyłącznie pod swoim własnym nazwiskiem. Był też właścicielem zakładu cynkograficznego¹⁰.

---

⁷ A. Śnieżko, *Fleury Stanisław Filibert*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 7, PAU, Kraków 1948–1958, s. 37–38; J. Andruszkiewicz, *Stanisław Filibert Fleury – fotograf wileński z przełomu XIX i XX w. w świetle listów córki, Wacławy Fleury*, [w:] *Wilno i świat. Dzieje środowiska intelektualnego*, red. E. Feliksiak, M. Leś, t. 2, seria: Biblioteka Pamięci i Myśli, t. 31, Białystok 2002, s. 83.

⁸ W latach 1869–1873 uczył się w gimnazjum rosyjskim w Wilnie, ale z przyczyn materialnych szkoły nie ukończył.

⁹ A. Śnieżko, op. cit., s. 37–38; J. Andruszkiewicz, op. cit., s. 83.

¹⁰ A. Śnieżko, op. cit., s. 37–38. Ogólny stan badań nad fotografią wileńską

Stanisław Filibert Fleury jako fotograf nie poprzestał jedynie na kontynuowaniu przejętych w latach siedemdziesiątych od swego nauczyciela, Aleksandra Straussa, tradycji portretu atelierowego, ale poszukiwał nowych możliwości i rozwiązań zastosowania fotografii, które pojawiły się wraz z wynalazkiem, tzw. suchej płyty kolodionowej, a następnie negatywu żelatynowo-srebrowego na podłożu szklanym¹¹. Podobnie jak inny wileński fotograf, Józef Czechowicz (1818–1888), Fleury bardzo cenił fotografię widoków i zabytków architektury Wilna.

Zakres jego licznych wypraw krajoznawczych z aparatem fotograficznym obejmował wzgórze Kalwarii, Troki¹², Mickun, Nową Wilejkę, Kuczkuryszki, Puszkarnię, Francuski Młyn, Leoniszki, Belmont, Rowy Sapieżyńskie, Markucie i in.¹³ Doskonałe kompozycyjnie i światłocieniowo zdjęcia Kalwarii podwileńskiej, zostały zreprodukowane w książce Emmy Jeleńskiej *Kalwaria pod Wilnem*, wydanej w Wilnie w roku 1902.

Fleury fotografował również zabytki architektury wileńskiej, zwłaszcza kościoły. Interesowały go dzieje ziemi wileńskiej. Gromadził książki i ryciny dotyczące starego Wilna, utrzymywał relacje z wileńskimi antykwariuszami, zbieraczami i kolekcjonerami, a także z artystami malarzami. Na zlecenie Aleksego Uwarowa, prezesa Cesarskiego Towarzystwa Archeologicznego w Mińsku i członka Akademii Umiejętności w Krakowie, Stanisław Fleury przygotowywał album fotograficzny, około roku 1895, poświęcony wileńskiej architekturze kościelnej¹⁴. Interesował się również archeologią, fotografował wykopaliska archeologiczne, a materiały, wraz ze zdjęciami architektury, dostarczał Kongresowi Archeologicznemu w Wilnie i dla potrzeb Akademii Umiejętności w Krakowie¹⁵. Fotograficzna działalność Fleury'ego pokrywa się w czasie z najlepszym, rozdolskim

---

do roku 1914, zob. J. Piwowarski, *Wileńskie środowisko fotograficzne w okresie międzywojennym*, Akademia im. Jana Długosza, Częstochowa 2016, s. 13–19.

¹¹ *Fotografia archiwalna dla opiekunów zbiorów*. Tabele do identyfikacji technik i technologii fotograficznych, materiały dodatkowe do szkolenia, oprac. A. Seweryn, [Kraków] 2022, s. 14 i 15.

¹² We wrześniu 1888 Fleury miał fotografować kościół i ruiny zamku w Trokach (zob. D. Junevičius, *Fotografowie na Litwie 1839–1914*, Łódź 2001, s. 18). Miał się tym zajmować wspólnie z Julianem Januszewskim (zob. J. Piwowarski, op. cit., s. 18).

¹³ J. Andruszkiewicz, op. cit., s. 83–84.

¹⁴ J. Andruszkiewicz, op. cit., s. 86, przyp. 2.

¹⁵ Ibidem, s. 86.

Wilno. Kościół na Kalwarji, fot. Stanisław Filibert Fleury, odbitka albuminowa, Fototeka Lanckorońskich PAU

okresem zbioru fotografii Karola Lanckorońskiego. Fleury, będąc jednym z pionierów fotografujących widoki i poszczególne zabytki architektury Wilna, zwrócił zapewne swoimi zdjęciami uwagę Lanckorońskiego.

Mogło to mieć miejsce w roku 1904, kiedy to Karol Lanckoroński podróżował wspólnie z Marianem Sokołowskim do Moskwy i Petersburga. Ślady tej wyprawy, w formie odbitek fotograficznych Moskwy, również odnajdujemy w zasobie Fototeki Lanckorońskich Polskiej Akademii Umiejętności. W Petersburgu natomiast, w roku 1903, Fleury eksponował zdjęcia stereoskopowe swojego autorstwa¹⁶. Bardzo prawdopodobne wydaje się zatem, że fotografie Fleury'ego mogły zostać zakupione właśnie podczas wspólnej podróży Lanckorońskiego i Sokołowskiego do Rosji.

W Fototece Lanckorońskich Polskiej Akademii Umiejętności obecnie przechowywanych jest 31 fotografii sygnowanych suchym stem-

---

¹⁶ D. Junevičius, op. cit., s. 18.

Werki od strony wschodu, fot. Stanisław Filibert Fleury, odbitka albuminowa, Fototeka Lanckorońskich PAU

plem z nazwiskiem Fleury'ego¹⁷. Dwanaście z nich na stronie *verso* posiada dodatkowo widoczny odcisk pieczęci tuszem w kolorze fioletowym: *PHOTOGRAPHIE S. FLEURY*. Pod względem realizacji techniki fotograficznej, większość stanowią odbitki albuminowe (27 fot.) pozostałe, to odbitki kolodionowe (4 fot.). Pod względem tematycznym dominują widok Wilna (26 fot.), ruiny zamku w Trokach (4 fot.), jest też jedna fotografia przedstawiająca spław drewna rzeką Wilią, na wysokości miejscowości Werki, opisana na odwrocie: „Werki od strony wschodu”.

Znajdujące się w zasobie Fototeki Lanckorońskich fotografie Wilna wpisują się w pewien charakterystyczny dla zbioru Karola Lanckorońskiego schemat: ukazują widok ogólny miasta, katedrę i jej wnętrze, wreszcie inne kościoły i świątynie czy tak znane miejsca i zabytki, jak Ostra Brama i Góra Zamkowa. Zarówno dla fotografa, jak i kolekcjonera równorzędne pod względem znaczeniowym wydają się być dwa aspekty opisywanych tu fotografii: artystyczny

---

¹⁷ Katalog PAUart.

Troki. Zamek. Fragment malowideł we wnęce okiennej, fot. Stanisław Filibert Fleury, odbitka albuminowa, Fototeka Lanckorońskich PAU

i dokumentacyjny. Z perspektywy czasu, szczególnie interesująco pod względem dokumentacyjnym prezentują się fotografie ruin zamkowych w Trokach, które po latach zostały w zasadzie odbudowane, zresztą w całkowitej sprzeczności z konserwatorskimi poglądami Karola Lanckorońskiego¹⁸.

Uwagę zwraca również fasada pojezuickiego kościoła św. Kazimierza w Wilnie, która znacząco ucierpiała w roku 1944, a także nieistniejąca już dzisiaj, a widoczna na drugim planie fotografii kościoła św. św. Piotra i Pawła na Antokolu, zabudowa kongregacji Kanoników Regularnych Laterańskich.

Krajobrazy i architektura stanowią dość typowe zestawienie tematyczne zdjęć w zbiorze Karola Lanckorońskiego. Ewentualnym

---

¹⁸ E. Skotniczna, A. Korczyński, *Josef Wlha, fotograf i dokumentalista zabytków Monarchii Austro-Węgierskiej w zbiorze Karola Lanckorońskiego*, [w:] *Dzieje polsko-austriackiego transferu kulturowego. Animatorzy życia artystycznego – tłumacze – instytucje kultury*, red. J. Radłowska, E. Białek, Wydawnictwo „Atut”, Wrocław 2021, s. 49; J. Winiewicz-Wolska, *Karol Lanckoroński i jego wiedeńskie zbiory*, Zamek Królewski na Wawelu, Kraków 2010, s. 101–111.

Wilno, kościół św. Kazimierza, fot. Stanisław Filibert Fleury, odbitka albuminowa, Fototeka Lanckorońskich PAU

Wilno, kościół św. św. Piotra i Pawła na Antokolu, fot. Stanisław Filibert Fleury, odbitka albuminowa, Fototeka Lanckorońskich PAU

zaskoczeniem może być natomiast brak fotografii autorstwa Fleury'ego o tematyce etnograficznej, posiadającej przecież w zbiorze twórcy Fototeki stosunkowo bogatą reprezentację innych autorów¹⁹. Wiadomo, że Stanisław Filibert Fleury wykraczał w swojej twórczości poza weduty, zabytki czy krajobrazy i chętnie fotografował również tzw. typy ludowe na rynkach, kiermaszach oraz przedmieściach Wilna²⁰.

Tematyka zdjęć autorstwa Fleury'ego w zasobie Fototeki Lancorońskich Polskiej Akademii Umiejętności wydaje się zatem nieco odmienna od tej opisywanej w roku 1994 przez Stefana Figlarowicza, kierownika Gdańskiej Galerii Fotografii, której depozyt, 200 fotografii, przekazała prawnuczka Stanisława Filiberta Fleury'ego, Aleksandra Fleury-Kręgielska²¹. W katalogu wystawy zorganizowanej w następnym roku przez Muzeum Etnograficzne w Gdańsku-Oliwie – Oddział Muzeum Narodowego w Gdańsku, znajduje się m.in. informacja o domowym archiwum fotografa, przechowanym przez jego córkę, Waclawę Fleury²². Archiwum to miało charakter roboczy i liczyło 400 fotografii o różnych wymiarach i tematyce, przeznaczonych na użytek ich twórcy. Odbitki te nie były odpowiednio przycięte, posiadały też czarne lub białe marginesy, plamy po chemikaliach oraz ślady linii papilarnych²³.

Fotografie autorstwa Fleury'ego w zbiorze Karola Lancorońskiego są pod względem warsztatowym i artystycznym w pełni dopracowane, stanowią wartościową dokumentację zabytków architektonicznych zarówno samego miasta, jak i poszczególnych obiektów z terenu Wileńszczyzny.

---

¹⁹ E. Skotniczna, A. Korczyński, *Fotografie Alfreda Silkiewicza wykonane z okazji wizyty arcyksięcia Rudolfa w Tarnopolu, jako przykład materiałów źródłowych do badań dziejów Galicji i jej mieszkańców*, tekst pokonferencyjny (złożony do druku).

²⁰ A. Śnieżko, op. cit., s. 37–38; J. Andruszkiewicz, op. cit., s. 83–85.

²¹ S. Figlarowicz, *Wileńszczyzna w fotografiach Stanisława Filiberta Fleury. Depozyt rodziny w Gdańskiej Galerii Fotografii*, [w:] *Wilno i Kresy Północno-Wschodnie, materiały II Międzynarodowej Konferencji w Białymstoku 14–17 IX 1994 r. w czterech tomach*, t. 2, *Kultura i trwanie*, s. 207–217.

²² *Tak się żyło, kochanińskie... Wileńszczyzna w fotografiach Stanisława Filiberta Fleury 1858–1915. Katalog wystawy, wrzesień 1995 – luty 1996*, Muzeum Etnograficzne w Gdańsku-Oliwie – Oddział Muzeum Narodowego w Gdańsku, red. S. Figlarowicz, A. Kwaśniewska, Gdańsk [1996], s. 5.

²³ Ibidem.

Wilno, kościół św. Michała, fot. Stanisław Filibert Fleury, odbitka kolodionowa, Fototeka Lanckorońskich PAU

O znaczeniu dokumentacyjnym fotografii autorstwa Fleury'ego świadczą też powstałe krótko po jego śmierci (1915) ilustrowane wydawnictwa niemieckie²⁴ i litewskie²⁵, wykorzystujące jego fotografie miasta, architektury i zabytków.

Po śmierci Stanisława F. Fleury'ego, wdowa Felicja z Andrukowiczów Fleury odsprzedała zakład wraz z urządzeniem i kompletnym zasobem klisz Leonardowi Siemaszce, fotografowi wileńskiemu znanemu w okresie międzywojnia²⁶. Stanisław Filibert Fleury spoczął na Cmentarzu Bernardyńskim w Wilnie. Jan Bułhak, charakteryzując środowisko dziewiętnastowiecznych fotografów wileńskich, zwracał szczególną uwagę na ich pochodzenie i sposób bycia: „Przeważnie ze sfer wykształconych i kulturalnych, rdzennie wileńskich, ziemiańskich i polskich, posiadali wykształcenie artystyczne i odznaczyli

²⁴ P. Weber, *Wilna, eine vergessene Kunststätte*, München 1917.

²⁵ K. Binkis, P. Tarulis, *Vilnius 1323–1923. istorijos apžvalga, parasė. Reprodukuota iš J. Bulhako ir S. Fleury'io fotografijų, senų litografijų ir Smuglevičiaus piešinių*, „Švyturio“, Kaunas–Vilnius 1923.

²⁶ J. Andruszkiewicz, op. cit., s. 86, przyp. 2.

się poczuciem patriotycznym i obywatelskim. Należeli w znacznej mierze do wyższych sfer towarzyskich i kulturalnych miasta i wśród nich godnie reprezentowali swój zawód²⁷. Przytoczone tu słowa Jana Bułhaka, w równej mierze charakteryzują samego Stanisława Filiberta Fleury'ego²⁸. Jego fotografie w zbiorze Karola Lanckorońskiego to współcześnie bardzo interesujące i cenne materiały archiwalne, będące wartościowymi źródłami ikonograficznymi zarówno dla badaczy interesujących się fotografią, jak też historią czy architekturą Wilna i Wileńszczyzny. Nie bez znaczenia pozostaje zarówno aura dziewiętnastowiecznych zdjęć, jak też ich wartość poznawcza i dokumentacyjna.

Ewa Skotniczna, Adam Korczyński

Bibliografia

Andruszkiewicz Janusz, *Stanisław Filibert Fleury – fotograf wileński z przełomu XIX i XX w. w świetle listów córki, Wacławy Fleury*, [w:] *Wilno i świat. Dzieje środowiska intelektualnego*, red. E. Feliksiak, M. Leś, Białystok 2002, t. 2, seria: Biblioteka Pamięci i Myśli, t. 31, s. 81–93.

Binkis Kazas, Tarulis Petras, *Vilnius 1323–1923. Istorijos apžvalga paraše. Reprodukuota iš J. Bulhako ir S. Fleury'io fotografijų, senų litografijų ir Smuglevičiaus piešinių*, „Švyturio“, Kaunas–Vilnius 1923.

Bułhak Jan, *O pierwszych fotografiach wileńskich z XIX wieku*, „Fotograf Polski. Miesięcznik Ilustrowany” 1939, r. 24, nr 4, s. 33–37.

Chwalewik Edward, *Zbiory polskie – archiwa, biblioteki, gabinety, galerje, muzea i inne zbiory pamiątek przeszłości w ojczyźnie i na obczyźnie w porządku alfabetycznym według miejscowości ułożone*, Czcionkami Drukarni Naukowej, Warszawa–Kraków 1927, t. 2.

Figlarowicz Stefan, *Wileńszczyzna w fotografiach Stanisława Filiberta Fleury. Depozyt rodziny w Gdańskiej Galerii Fotografii*, [w:] *Wilno i Kresy Północno-Wschodnie, materiały II Międzynarodowej Konferencji w Białymstoku 14–17 IX 1994 r. w czterech tomach*, t. 2, *Kultura i trwanie*, s. 207–217.

---

²⁷ J. Bułhak, *O pierwszych fotografiach wileńskich z XIX wieku*, „Fotograf Polski. Miesięcznik Ilustrowany” 1939, r. 24, nr 4, s. 53.

²⁸ Za cenne uwagi dotyczące fotografii Stanisława F. Fleury'ego, autorzy tekstu dziękują dr hab. Inesie Szulskiej (Zakład Bałtystyki Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego).

Fotografia archiwalna dla opiekunów zbiorów. Tabele do identyfikacji technik i technologii fotograficznych, materiały dodatkowe do szkolenia, oprac. A. Seweryn, [Kraków] 2022.

Junevičius Dainius, *Fotografowie na Litwie 1839–1914*, Łódź 2001.

Korczyński Adam, *Fototeka Lanckorońskich*, PAN Stacja Naukowa, seria: Lanckoroniana, t. 5, Rzym 2018.

Lanckorońska Karolina, *Szkice wspomnień*, Biblioteka „Więzi”, Warszawa 2005.

Piwowarski Jerzy, *Wileńskie środowisko fotograficzne w okresie międzywojennym*, Akademia im. Jana Długosza, Częstochowa 2016.

Skotniczna Ewa, Korczyński Adam, Josef Wlha, *fotografii dokumentalista zabytków Monarchii Austro-Węgierskiej w zbiorze Karola Lanckorońskiego*, [w:] *Dzieje polsko-austriackiego transferu kulturowego. Animatorzy życia artystycznego – tłumacze – instytucje kultury*, red. J. Radłowska i E. Białek, Wydawnictwo „Atut”, Wrocław 2021, s. 47–66.

Skotniczna Ewa, Korczyński Adam, *Fotografie Alfreda Silkiewicza wykonane z okazji wizyty arcyksięcia Rudolfa w Tarnopolu, jako przykład materiałów źródłowych do badań dziejów Galicji i jej mieszkańców*, tekst pokonferencyjny (złożony do druku).

Szydłowski Tadeusz, *Ruiny Polski. Opis szkód wyrządzonych przez wojnę w dziedzinie zabytków sztuki na ziemiach Małopolski i Rusi Czerwonej*, Gebethner i Wolff, Kraków 1919.

Śnieżko Aleksander, *Fleury Stanisław Filibert*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, PAU, Kraków 1948–1958, t. 7, s. 37–38.

Tak sia żyło, kochanińkie... Wileńszczyzna w fotografiach Stanisława Filiberta Fleury 1858–1915, katalog wystawy, wrzesień 1995–luty 1996, Muzeum Etnograficzne w Gdańsku-Oliwie – Oddział Muzeum Narodowego w Gdańsku, red. S. Figlarowicz, A. Kwaśniewska, Gdańsk [1996].

Weber Paul, *Wilna, eine vergessene Kunststätte*, München 1917.

Winiewicz-Wolska Joanna, *Karol Lanckoroński i jego wiedeńskie zbiorry*, Zamek Królewski na Wawelu, Kraków 2010.

Stanisław Filibert Fleury and his photographs of the Wilno region in Karol Lanckoroński's collection

Keywords

Wilno (Vilnius), photography, Stanisław Filibert Fleury, Karol Lanckoroński, PAU Lanckoroński Photothèque

Abstract

The Polish Academy of Arts and Sciences (PAU) Lanckoroński Photothèque houses photographic prints by Stanisław Filibert Fleury (1858–1915), a Wilno-based painter and photographer associated with the Academy of Arts and Sciences (AU), among others, and a student of Władysław Strauss. Fleury's photographs in the collection of Karol Lanckoroński (1848–1933) provide documentation of the architectural heritage of the Wilno land. Cityscape views of Wilno, especially of its sacral architecture, dominate the photographs, but landscapes of the banks of the Viliya River or the ruins of the Grand Ducal Castle in Trakai are also featured. Currently, the Polish Academy of Arts and Sciences (PAU) Lanckoroński Photothèque has 31 photographic prints by Stanisław Filibert Fleury. The present piece puts a spotlight on this Wilno-based photographer and documentalist and provides an overview of some of his works in the context of the photographic collection of Count Karol Lanckoroński.

Stanislaw Filibert Fleury und seine Fotografien der Region Vilnius in der Sammlung von Karol Lanckoroński

Schlüsselwörter

Vilnius, Fotografie, Stanisław Filibert Fleury, Karol Lanckoroński, Fototeka Lanckorońskich PAU

Zusammenfassung

In der Lanckoroński-Fototeka der Polnischen Akademie der Künste und Wissenschaften befinden sich fotografische Abzüge von Stanislaw Filibert Fleury (1858–1915), einem Vilnius Maler und Fotografen, der mit der Akademie der Künste und Wissenschaften zusammenarbeitete und ein Schüler von Alexander Władysław Strauss war. Fleurys Fotografien aus der Sammlung von Karol Lanckoroński (1848–1933) dokumentieren Baudenkmäler in der Region Vilnius. In den Fotografien dominieren die Veduten von Vilnius, insbesondere die sakrale Architektur, aber es gibt auch Landschaften vom Fluss Neris oder die Ruinen der großherzoglichen Burg in Trakai. Die Lanckoronian Fototeka der polnischen Akademie der Künste und Wissenschaften besitzt derzeit 31 fotografische Abzüge von Stanislaw Filibert Fleury. Der vorliegende Text stellt den Vilniuser Dokumentar Fotografen näher vor und präsentiert einige seiner Arbeiten im Kontext der Fotosammlung des Grafen Karol Lanckoroński.

Станислав Филиберт Флэри и его фотографии Вильнюсского края в собраниях Кароля Лянцкоронского

Ключевые слова

Вильнюс, фотография, Станислав Филиберт Флери, Кароль Лянцкоронский, Фототека Лянцкоронских Польской академии знаний

Резюме

В Фототеке Лянцкоронских Польской академии знаний хранятся фотоотпечатки, сделанные Станиславом Филибертом Флэри (1858–1915), художником и фотографом из Вильнюса, учеником Александра Владислава Штрауса, который сотрудничал с Академией знаний. На фотографиях Флэри из коллекции Кароля Лянцкоронского (1848–1933) запечатлены архитектурные памятники Вильнюсского края. В собрании преобладают виды Вильнюса, в особенности изображения храмов, однако присутствуют и пейзажи с территорий у реки Вилии, а также изображения руин замка великих князей в Тракае. В настоящее время в Фототеке Лянцкоронских Польской академии знаний хранится 31 фотоотпечаток авторства Станислава Филиберта Флэри. Статья знакомит читателя с личностью вильнюсского фотографа-документалиста и дает краткое описание его наследия в контексте фотоколлекции графа Кароля Лянцкоронского.